

Málprosakaröskun og þörf fyrir stuðningsúrræði

Soffía Elín Sigurðardóttir barnasálfræðingur

10. október 2022

Soffía Elín Sigurðardóttir

- MA Educational Developmental Psychology Western Sydney University, Ástralíu
- BA sálfræði Háskóli Íslands

- Skólasálfræðingur í Sydney
- Skólasálfræðingur hjá Garðabæ og Reykjavík
- Sálfræðingur Barnaverndar Reykjavíkur

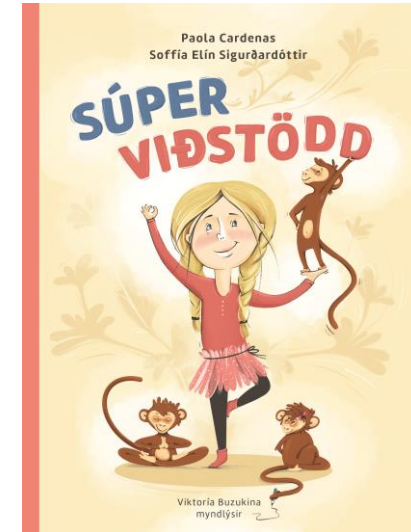
- Klínískt starfandi barnasálfræðingur Sentia Sálfræðistofa
 - Meðferð
 - Greiningar
 - Ráðgjöf

Viðfangsefni

- Börn, unglingar, ungmenni, fjölskyldur
- Félagssærni, ákveðniþjálfun, sjálfstyrking, áföll, taugaproski

- Nexus Noobs námskeiðin frá 2015
- Súper krakka námskeiðin frá 2020
- Súperbækur; sjálfstyrking fyrir börn út frá sálfræðilegri nálgun

Máltjáning

- Tungumálið
 - Aðgreinir okkur frá dýrum
 - Undirstaða alls náms
 - Tengsl og samskipti við annað fólk
- Málþroski
 - Allt frá fæðingu; skilningur og tjáning
 - Fylgja jafnöldrum
 - Þróast áfram út lífið

Málþroskaröskun

- Developmental Language Disorder (DLD)
- Algengi ca. 7 - 9% eða 2 börn í bekk
- Fyrir þriggja ára „sein til máls“
- Greining á DLD
- Stundum ættgengt
- Þörf fyrir málörvun
- Eldist ekki af fólki

Málþroskaröskun

- Ná ekki alltaf fyrir mælum eða samskiptum skólafélaga
- Meiri áhætta að þróa með sér námserfiðleika
- Aukin hætta á félagslegri einangrun
- Fylgja ekki eftir í þroska þegar eldri
- Meiri áhættu að þróa með sér
 - Kvíða
 - Þunglyndi
 - Slakari sjálfsmynd
 - Hegðunarvanda

Algengi

Lesblinda 20%

Málproskaröskun 7 - 9%

Talnablinda 3 - 7%

Skrifblinda 5 - 20%

ADHD 3 - 6%

Einhverfa 1%

Aðkoma sálfræðings

- Styrkja sjálfsmynd
- Vinna með fylgiraskanir
- Efla samskipti og félagsþroska
- Vinna með fjölskylduna

Málþroskaröskun - meðferð

- Skortir orðaforða og málskilning
- Erfiðleikar að tjá sig um líðan
- Erfitt að koma innsýn í orð
- Stutt svör og stundum óskipulögð
- Skortir frumkvæði í samskiptum
- Ótti við frekari höfnun
- Þolinmæði

Málprosakaröskun - meðferð

- Félagssæfni og sjálfstyrking
 - Áhersla á styrkleika
 - Finna námsleið og leiðbeina foreldrum
- Gæta að orðskilningi
- Stuttar lotur
- Lesa ekki á milli lína, slangur o.s.frv.
- Viðtalsmeðferð getur verið „afplánun“

Skólaaðstæður

- Börnin sem taka minna pláss ólíklegri að fá aðstoð
- Börn með hegðunarvanda eru líklegri að fá greiningu
- Hvaða úrræði eru fyrir börn með ó/greinda málproskaröskun í hverjum skóla?
- Hvaða þekkingu býr kennari yfir DLD?
- Misskildu börnin

Ljóska

Þú þarft að leggja þig betur fram

Þú verður að hlusta betur

Þú verður að hegða þér betur

Þú getur miklu meira ef þú reynir

Þú ert svo utan við þig

Hún/hann er að reyna að
vera óþekk/ur

Ertu ekki bara með athyglisbrest?

Hún/hann nennir bara ekki að
gera vinnuna

Manstu ekkert?

Kennarar eiga að vera sérfræðingar í..

- Góðri samskiptafærni við börn
- Góðri samskiptafærni við foreldra
- Leiðtogafærni
- Víðtækri þekkingu á að þekkja frávik í hegðun og líðan barna
- Mæta hverju barni á meðan þau stýra heilum bekk
- Búa yfir víðtækri þekkingu á ýmsum frávikum í þroska og hegðun

Kennarar eiga að vera sérfræðingar í..

Þekkja einkenni....

- ADD, ADHD
- Einhverfu
- Sértekum námserfiðleikum
- Málproskaröskun
- Þrjúsku- og mótþróa
- Áráttu og þráhyggjuröskun
- Túrette heilkenni
- Hegðunarvandi

Taugaproskaraskanir

Málproskaröskun

Athyglisbrestur
með/án ofvirkni
hvatvísi

Einhverfa

Túrette

Taugaprosk i

Hvernig heilinn
starfar

Áhrif á:

- Félagsfærni
- hugræna getu
- tilfinningastjórnun

Allt frá vægum í
alvarleg
einkenni

Allt frá að lifa
eðlilegu lífi í
miklar hamlanir

Hverjir eiga að grípa börnin?

Foreldrar?

Heilsugæslan?

Leikskóli?

Grunnskóli?

Sálfræðingar?

Talmeinafræðingar?

Mikilvægt að taka mark á áhyggjum foreldra

Greining í kerfinu

- Leikskólar; athuganir með málþroskaprófum
- Leikskólar; bera kennsl á börnin fyrst og fremst og vísa í talþjálfun
- Talmeinafræðingar gegna lykilhlutverki með greiningar og meðferð
 - Skortur á talmeinafræðingum
 - Biðlistar verri en áður
- Biðlistar líka annars staðar í kerfinu

Greiningar á leikskólaaldri

- Þroskastökk á leikskólaaldri
 - Miklar breytingar og óreglulegar
 - Stundum leyft barninu að njóta vafans
 - Tekur ekki greininguna til baka
- ADHD eða barn með mikla hreyfipörf?
- Félagssfærni ábótavant eða þörf fyrir meiri einveru?
 - Streita í leikskólaaðstæðum?
 - Verið að mæta af skilingi?
- Eðlilegt að hafa ekki eins mikinn áhuga á öllu námi?
- Eðlilegt að hafa ekki eins mikinn metnað í greindarprófsfyrirlögn?

Greining á grunnskólaaldri

- Upplýsingar **eiga** að fylgja úr leikskóla eða skoðun á heilsugæslu
- Skólasálfræðingar
 - Mikil þörf á að bæta og uppfæra matstæki
 - Mælitæki vitsmunaprofka gefa vísbendingar, ekki greining á DLD
 - DLD gæti haft áhrif á marga þætti vitsmunaprofkaprófum
- Tískugreiningar hafa áhrif
 - Málproskaröskun vangreind
 - Aukning í greiningum á ADHD eða einhverfuröskun – á kostnað málproskaröskunar?

Þroskamat

- WPPSI-IV (Wechsler Preschool & Primary Scale of Intelligence)
 - 2-7 ára börn
 - Mállegt
 - Verklegt
- WISC-IV (Wechsler Intelligence Scale for Children)
 - Málstarf (Verbal Comprehension)
 - Skynhugsun (Visual Spatial)
 - Vinnsluminni (Working Memory)
 - Vinnsluhraði (Processing Speed)

Málstarf

Líkingar (Similarities)

- Málleg rökleiðsla og túlkun hugtaka
- Aðgreining á aðal- og aukaatriðum
- Máltjáningu

Orðskilningur (Vocabulary)

- Orðaforði
- Hugtakamyndun

Skilningur (Comprehension)

- Mállega rökhugsun, málskilningur og tjáning
- Kalla fram liðna reynslu og þekkingu á almennri þekkingu

Þekking (General Information)

- Afla, muna og endurheimta almenna staðreyndaþekkingu

Málþroski skiptir máli

- Börn með málþroskaröskun
 - Börn með seinkaðan málþroska
 - Tví eða heyra þrjú, fjögur tungumál
 - Álag í heimilisaðstæðum
 - Áfallastreita
-
- Greining og vinna með málþroska vs. hegðun og félagsfærni
 - Meðferðarvinna og kennsla í gengum spil og leiki

Mikilvægur hópur barna

- Hefur ekki verið nægilega í tísku
- Hvað á að gera við „þessi börn“
- **Snemmtæk íhlutun er fyrirbyggjandi**
 - Dregur úr námserfiðleikum
 - Dregur úr fylgiröskunum
 - VIRKAR ef réttum aðferðum er beitt
 - Minna álag á kerfið síðar meir
- **Málproskaröskun þarf að vera meira í tísku!**

Stuðningur í skóla

- Þróun til verri vegar; virðist vera minni stuðningur í dag
 - Misjafn eftur skólum
 - Mörg börn með sama stuðningsfulltrúa
 - Fagþekking stuðningsfulltrúa?
- Þekking hjá kennurum á DLD er misjöfn
- Lestrarhraði á kostnað lesskilnings?
- Ofuráhersla á bóklegt nám?
- Skortir stuðning og úrræði fyrir
 - Unglinga
 - Ungmenni
 - Fullorðna

Málproskaraskanir þurfa að komast í tísku!

- Vekja upp áhuga hjá fagfólki að vilja fræðast
- Snemmtæk íhlutun og stytta biðlista
- Talmeinafræðinga í alla leikskóla og leggja markvisst upp úr málörvun sérstaklega hjá ungum börnum
- Sérhæfingu meðal talmeinafræðinga að sinna eldri börnum og fullorðnum
- **Þrýstihópurinn eru foreldrar!**
- Öflug félagasamtök

